

A5784

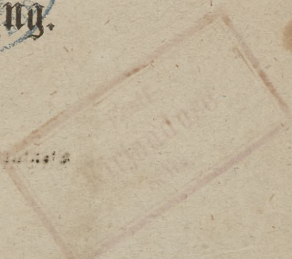
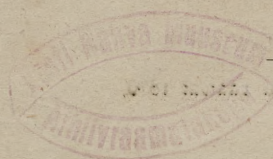
23 MAR 1883.

10575

Saaremaa Oupoeq.

*Трѣхъмѣсячній срокъ выдѣла
Римской имперіи и Сѣверной
Америки*

Cestikeele näitemäng.

Mängitud kõigeesimalt Tartu „Vanemuine-seltsis“
Saanipäeval 1870.

Книжка выдана в библиотеку

Степень 24 марта 1870

*Видно: заведующий библиотекой
г. г. г. Степень 24 марта 1870
Книжка выдана в библиотеку*

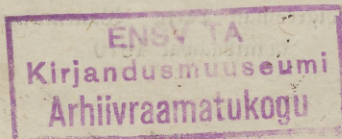
Tartus, 1870.

Trükitud W. Gläseri juures.

E. J. #17.

Äiensuri poolest lubatud.

Kiigae 13. Jaanituu pääraaf 1870.

38035

Mängijad.

Muru Miku, talurentnik.

Miina, tema tütar.

Hans, noor talupoeg.

Mängupaik: Miku majaeeline.

I.

Miina (istub woffi ees, mõtteid täis, woffi seisab).

Miina (nagu ärgates). Kas ei olnud mul peagi jälle mõtetega kes teab kuhu kōrwale jooksnud? Lõngaeie peab pihus pühapäewa! See on ime: ühte puhku kuulen ma helinat kōrwus kōlawat, nagu räägiks tuttav armas hea mulle ikka weel esimesi armsaid, unustamata sõnu — (ohjates) tema tuli mulle jälle meele! Ja jah, kui tark ja kallis tegu on see taewa Taadist, et meile mõtteid paha on andnud — mõtteid ja mälestusi! Endisi rõõmsaid juhtumisi jälle ärksele hūnda: kui magus see on ja kui armas asi! Nagu pühapäewa päikese terad langewad niisugused õnnelised mõtted hargipäewase taewa halli pilwete seka. Kui ma ise selle üle järele hakkam mõtlema: kas ma endine wallatu piiga pole nagu loopis tõiseks ja wõeraks läinud sest saadist — tõiste ja enam weel iseenesegi silmist? Siin ma istun woffi ees, tunni kaupa mõnekorra wait, ei raatsi sõna lausuda ega sõrme liigutada, — ja siis korraga ajab ratas kibutates ringi, ruttu ja ruttu, nagu tuleks ärahwiidetud aeg takka kiinni püüda! Ja (ohjates) see ei ole weel ainus häda! Kui lugu alate nõnda jääks, kui muud ei pünduks, asi läheks weel korda. Aga, nagu isa ütleb: seep see on, paraku! (teodrama hāates)! Korra ajab mul südame nii nufrats sees, et ma täna õnna eide terwed kangarullid niiskeks nutaks, ja hõõme — hüppassin ma õnne pärast pilwi ja lendassin ja laulassin lõfestega wõidu. See tuleb kõik sest sõgedast armastusest, ei ole rahu ega puhkamist püues! — Säh, seal ta woffi wurrab nüüd! Lõng tühjendab koonla ja

täidab pooli — et kangas forda läh^eab, seda ma küll tean; kui ma aga niisama selgeste teaksin, mis sest waehest armastusest saab! Sest kui tõsi on, mis rahwa suu räägib — ja wana sõna ei waleta — siis tuleb mehele minnes iseäranis selle peale waadata, kas lõnga eied ka ühetajased küllalt ja kas sünnivad ühte. Kangast võib weel talitaja tarkus pärast silendada ja hülgastada: päike põletab, kurek wirutab, ei aita muu nõu: läh^eab tasaseks ja walgeks! Aga mis ja armastusega teed? Kui abielus alles wäljatu-
leb, et sellele lõngad lõnga eieksse ketratud: ei aita seal enam tuul ega tuli ega kurek ega wesi: huffas ta on ja huffa jääb!

W o k k i l a u l.

1. Woki weereb, woki wirab
Katast ringi rahuta!
Pooli peale eie surab
Esimelõnga laitmata.
Esimelõnga tajandamud
Kiire käsi ketrates: ~~tõnna~~
Armastus, kui tültsa saanud,
Tültsid igaweseks sees.

2. Süstitu ja sõrme waral
Kaswab kangaks ketrus käes:
Teda painutata paral
Wirga hoiemis^eja wäes.
Tajandaja pihutene
Loobib loimu lennates:
Armastus loim, kui tültsiline,
Tültsid igaweseks sees.

3. Põerab puiekt eiefene
Tõisel näol tagase,
Puistab teda pügilene
Tambitua leitsesse.
Koll ja kurek kohendanud
Huffas paiku uhtudes:
Armastus koe, kui tültsastanud,
Tültsid igaweseks sees.

4. Kangast laittjad laotamad
Palal päiwapaistele:
Due ilmad haljastamad —
Ei see aita armule!
Kangastudet küündwad kalliks
Päiwapaiste, wihtmud, tuul:
Armastus jääb ala halliks,
Kui ei hülgand wotipuul!

II.

^{neiu}
Hans (üle öla ^{neiu} teitite suud andes). Miina.

Hans. Dere, kallis Miinakene!

Miina (kohkudes). Tule Jumal — appi!

Hans. Ohoh! Ära kohku, laps, mina olen.

Miina. Ah — Hans! Mis Sa hullad!

Hans. Ma usun, linnupoeg, Sa laulad nii udusar-
malisti laulusi et meie furnumatja süda sees pealt kuulata's
hüppama lööks! Miinakene, Simul näitab pea enneaegu
pääsukesti täis olewat — enne meie pulmi juba, nii aeg-
saate! Mine ifka!

Miina. Simul hea naerda! Kui ma meie pulmani
ootan, siis jääwad pääsukesed wiimse pääwani tulemata!
Eks Sa tea jõe, keda ma pean —

Hans. „Pea?“ Kas „pead“ juba jälle? Sind oma
„pidamisega!“ See on see rumalam jana, keda mina maa-
ilmas tunnen: „Sina pead!“ Waewalt oleme mähkmis, siis
hakatakse meile juba ette lugema, mis meie kõik peame ja
peaksime, ja kui wiimati suure hoole ja mure waral wan-
ker pori sisse on sattunud, siis katsugem ise, kuidas jälle
väljaupitame — wõtkem siis jõudu weest ehk toogem tuu-
lest! Selle eest, kallid laps, et Sina pead, selle eest ma
ülearu ei wäri — kui Sa tahaksid, kae, Miinakene,
selle juures mo jüda küll nii rahule ei jääks! Aga, kana-
poeg, ega Sa ikk ei taha, sellepär —

Miina. Jah, küllap isa palju sest hoolib! Kui
ta järele ei anna, — ja, Hans, ma kardan, ma kardan,
jeda ta ei tee — siis pean ma ometi Saaremaa kool-
meistrile minema, tahes ehk tahtmata. Pane tähele: minu
nõuu küsib ta kõige pärast taga!

Hans. No sellepärast, siis jääb Sinu nõuu Sinu
jooks. Koolmeister? Onupoeg koolmeister? Mis Sina hal-
jas oks selle kuiwetand inimesekännuga tahad teha? Selle
kõrwas pead Sina elust läbi lendama? Ma ütlen Sulle,
kulla laps, tema tiirwad on nagu wõulinnul mõisa hoomis:
ei kanna kangelase, kui laudatatakse.

Miina (pead wangutades). Jah, Hans, oleks kõik hea
küll, kui aga taadil tõised mõtted ei oskaks! Eustilennust ta
ka mitte märki ei arwa ja onupoeg koolmeister — jeda ma
tean ette ära — annab ka aitäh! kerge linnutee eest, mis kasi
ei kanna ega toita ei too! Tead küll, Hans: isaga ei ole
nalja. Kui meie parajat nõuu ei leia selle wasta: ta teeb
minust koolmeistrinaise, maksu mis maksab!

Hans. Aga ütle, Jumala pärast, mis tuhat ta siis seft aabitsetaguast omale kasu näeb? On j^h muidu mõist-
lif mees, mis tühja maailma ilu ja õnne ta ometi kool-
meisteri wäimehest omale ootab? Tont saagu ta wanamehe
tujust aru!

Miina. Waata, Hans, see oli nõnda. Meie isad ja
isaijad — oota, ei tule enam meele, kust Prantsuse ajast
saadik? — aga nii palju on tõsi: meie isad ja wanaijad
mitmest põlwest saadik on ikka külakoolmeistrid olnud, enne
siia külasse saamist juba, ja on auusaste ametit pidanud,
nagu kihelkonna koolmeister ütles õnisa Peetrisõnu matusel —
andku Jumal ta hingekesele auusat puhkamist! Jah, ja kõige
esimise nüüd, kes teerajalt kõrwale ekkis, oli meie taat, —
kac, Hans, tema tuline meel ja lühikene kannatus ei jaks-
nud raamatut murida, heitis kooliharijast põlluharijaks.
Tänu taewa Taadile: pole ta seda tänini ilmaagi kahjetšunud,
põld, maja, Jumala ristike olgu juures! siginesiwad ja käsi
käis hästi. Õnnis Peetrisõnu aga, tead, Hans, isa ka-
dunud wend, — oli kindlaste wana wiisi juure jäänud, ja
kui isa ametist kõrwale löi, päris Peetrisõnu, nagu isad ja
isaijad enne meid teinud, külakoolmeisteri ameti ja kapi oma
kätte ja jagas seda edespidigi külalastele wälja, — ja
waata, Hans, see oli nüüd meie terwe Mururahwa perele
weel ikka suureks auuks ja uhkuseks, — jah!

Hans. Mõistan, mõistan! Ja jah, mäletan weel kül-
last, kuidas seft jaotamisest isegi poisikese põlwel hea oja
wopja pähä ja punaseruudulisi püksa jalga sain! Oli weike
kõhnas mehike, õnnis KoolikPeeter, aga lõikas nagu nuga!

Miina. Nüüd ta õnnis on umbes oma kümme aas-
tat juba mulgas — ülendagu Jumal hinge ja alandagu
pattu! Aga pärast kelle hakkasiwad isal mõtted peas keer-
lema, sinna ja tänna: kuidas see ometi õige ei olewat, et
tarkuse waim meie perest nõnda ära kustuda ja mida wiisi
jeda tuleks elus pidada, ja nüüd Sa näed, Hans, mis nõu
seft — oh ja kallid Jumal taewas — on wäljatulnud!
Seft kac, Hans, õnnetus pidi nüüd awitama, et kohegil
Saaremaal, Kuressaare ümberkaudu, isal onupoega elas, kes

ka oli koolmeistris õppinud: jellele pean ma nüüd minema ja keski ei küsi, kas ma sest nutan ehk naeran?

Hans. Ole wait, Miinafene, ära kurwasta: sinna on veel mitu tuult waele puhumas, ei seisa ka Saaremaa tõine pool tanawat ega jõueta lemmates sealt siia, merd ja maad on veel wahel küllalt, et meie nõu enne seda järjele wõib saada.

Miina. Ei tea, Hans, ei tea! Mõ süda on raske jees, sest isa käib täna nii rahuliku, karwala näoga mööda õuet: nagu oleks kosjajärjed ukse ees — ja kes ta siis minu wõib olla?

Hans (Pärast filmapilgu wait ^{Coletu}). See oleks kurb lugu, aga, Miinafene, mis see peanorutaminegi sinna parandab? Wõta südant ~~pare~~, filmatera: mure ei aita ka üle mulgu ega kanna kurwastus künkast kaudu — rõõmus rind õiglase nõuu kõige kangem kangutaja! Eks meie inimese loomad ole kõik ühetaja narrilased ja kõige suurem wõit jääb wiimseks ifka mureta meele kätte. — Kus isa on, Miina?

Miina. Aeda läks.

Hans. Katsume warsti, kas julge süda ja kindel meel kõwerat asja õigeks ei aja! Kui ta tuleb, ma räägin kalle järsku ära, kuidas load on meie kahe wahel, ja et ma Sind omale tahan! Mis ta siis veel paremat nõuab? Aidab, küüned on mull täis ja põllu maa piired laiad küllalt, pole kalle tarwis wäimehest häbeneda! Nagu raha wara kaalu ei kannaks siin maailmas, olgu küll, et armastusel jälle oma mõet on! Katsu minu asja, nagu iga õnnetooja aina koolmeister peaks olema!

Miina. Tasa — näe, isa tuleb aiast tagasi!

Hans. Nüüd, õnn ja julgus, tulge appi! Kui mull täna asi nurja lähäb, siis wõime lootust termes tüffis hana-mulda mägama panna!

III.

Endised. Miku (pahemalt poolt tulles).

Miku. No Miina? Waata mulle, mis kannis tüff!
Seda ma ütlen, see lähäb forda! Noorte poistega juttu pu-

huda, luusti tõndida, kui isa kottu ära on — waata! Sün-
nib õige tütarlapse kohta! — Uih, häbene ka!

Miina. Mis ma siis sest pean häbenema, isa? Sina
lähad ka warji wihaseks! Meie pole jo midagi kurja mõtel-
nud ja naabrid Hans tahtis ka õiguse pärast Sinu ju-
tule tulla. —

Miku. Minu jutule? So?

Hans. Jah, mis ma pidin ütleva, Mikusonu —
hm, — jah, sellepärast ma küll üle tanawa tulin — ei
tea, kas peaks parajat aega Teil olema —?

Miku. Mõistlikul jutule on aeg alati paras. Mis
Sull siis rääkimist oli, armas Hans?

Hans. Mikusonu, Teil pole teadmata, et ma üsfil
mees olen, aga et see lugu kauemine nõnda ei wõi tasta,
jeda näete —

Miku. Warji, Hans, warji! Kuule, Miina, mine
ometi kambri ja pane warji mo pühapäewa riided wal-
mis ja wõta uus müts warnast maha.

Hans. Seda näete, Mikusonu, selgeste ise —

Miku. Warji, Hans, warji! Ja, kuule, Miina, siis
murese teekäijale ase kambri walmis, ta saab wäsinud olema
pikkast teest, ja ära tee ülekaela ega aja aega taga, Sull
pole kellegi ruttu juures!

Hans. Selgeste, Mikusonu, näete jeda ise ära,
ja et —

Miku. Warji, Hans, warji! Ja kuule, tapa ka paar
kanapoega lõuneks ära, kirju wanamoori kolm wiimast, need
on kõige suuremad — kas kuuled?

Hans. Ja et mull auusa raha natukesse kôrwa —

Miku. Warji, Hans, warji! (Miina poole) Noh, eks
Sa lähad? Mis Sa nokitsed weel?

Hans. Mikusonu, et mull tarwis lähad —

Miina. Oh, pai taat, luba mulle —

Miku. Mis asja weel?

Miina. Luba mulle natuke siin —

Miku. Aega wiita? Waata tüdrukut! Ei ühti! See
oleks m^a paras tüht! Kasi töösse!

Hans. Mikusonu, kuulge ometi!

Mitu. Jah? Warji, Hans, warji! (Miina poole) No!
 Nobedaste nüüd! Säh, siin on Sulle kapi ja aida wõtmed, tee
 ja taita nagu meel ja mõte Sull ise tahhivad! Kõige pene-
 mat rooga ja kõige magusamat jooki too lauale, alt aidast
 õlut ka ja säe peenikese nappi pudel keskele ja Heenele
 pane kõige paremad hilbud ümber, sest waata, lapsuke, täna
 on Sinu kosjapääw, täna tuleb peiuke, Miina! Kas kuulled?
 Seesp see on!

Miina (Nuttas). Oh Sumal, Sumal, taat!

Mitu. Mis Sa kiunud? Häbene Vänaast!

Hans. Pagana wäärt, naaber Mitu! Kuulge ometi
 poolt janagi!

Mitu. Warji, Hans, warji! (Miina poole) Jookse,
 nuta taas pea täis, kui arwad, — nüüd katsu, et mi-
 nema jaad!

Hans. Mitu sonu!

Mitu. Kasi tuppä! (Lütab Miina ükstei tuppä, tagasi tulles)
 Nüüd, naaber Hans, võime rahus ^{lõpuks} lõisega kõneleda!

IV.

Hans ja Mitu.

Hans. Minu rahust, jeda ma ^{hüües} enneaegugi, ei
 ole selle juures enam juttu. Olen ^{hüües} jäänud, nii palju
 olen ma küll aru saanud, — aga siiski ei ole asi veel
 hoopis hufas, kui Teie aga minu palwet kuulda wõtaksite.

Mitu. Räägi peale, naaber, räägi peale, mina kuulen!

Hans. Mitu sonu, Teil pole teadmata, et ma üksik
 mees olen, — ja et see lugu kauemine nõnda ei wõi kesta,
 jeda näete jelgeste ise ära ja ka, et mull muud tarwis ei
 lähe kui ainsa raha wara natukese kõrwa ains perenaise,
 kes jeda kottu hoiab. Sa, waadake, naaber Mitu ma olen
 ergu, rõõmsa meelega pois, kui ma küll jheemast ei lähe
 kiitma, ja minur arwates pole ma veel kedagil petnud ega
 rõhmunud ega õnnetuse sisse wedanud, küsige külarahwa käest,
 kui arwate! Mis ma nüüd tahtsin ütelda, Mitu sonu, hm,
 hm, — Teie Miina, Mitu sonu, on minu arwates jeda ma
 kõige armsamalt koju wiiksin, ta on mõ meehest nagu film

peas ja sellepärast, Miksu! onu, sellepärast — olge isaks, andke meid paari! Jah, andke meid paari ja siis tahame Teid eluks ajaks kätte peal kanda ja Teid armustada ja armastada! Jah, seda tahame teha, seda mõite kindlaste uskuda, Miksu! onu!

Miksu. Armas poeg, ma tänan Miina nimel ja kui Miina isa kõige auu ja hea nõuu eest; aga „jah“ ja „aamen“ ei või ma selle peale mitte enam ütelda: lõngaeie ei seisja mitte enam minu käes korrutada — seep see on!

Hans. Naabrisõnu!

Miksu. Rahju küll, aga mis sinna parata? Ma olen jana ja luba juba tõise heaks käest ära andnud, tänasel päeval juba ootan ma onupoega Saaremaalt siia jõudwat. Wait, sõber, pea kiini! Waata, Hans, minul iganes maailmas armamat mõtet ega lootust ei ole, kui enesele koolmeistri wäimeheks wõtta! Olen seda pealegi ühise wenna Peetrile enne surma töötanud, et ma ei taha seda seifust meie peres ära lasta kustuda, ja kes niisugust lubamist ei täida, kae, Hans, seda waewab ja piinab süda pües weel wiimisel tunnil! Meie Murupere Mitud oleme wanast põlwest saadik koolitoas käritanud, saad isegi aru, et ma ometi nüüd ei või jallida, et teie tühja armastuse pärast nüüd kõik minu ilus nõu ja meie pere au ja kuulus nime unustuse pähä peab jääma! Seep see on!

Hans. Aga Miina õnn ja südame rahu? Kas see midagi isa meelest ei maksja? Naaber Miks, kas tahate, ilma kellegi süüta, teda südame walur ja piina alla ära lasta närtjida, nagu lillkest ofaste wähele? Kui ta mind armastaks peab — ja seda ta wist teeb — kas tahate teda ahastusega hauda jaata, oma ainust last? Miksu! onu, mõtelge ometi, mis Teie teete? Kas ma siis sugugi enam wäärt ei ole, kui Teie kiidetud aabitsenui?

Miksu. No küllap see Sind õige ruttu järjele awitab, kui aga tubliste mo tulewast wäimeest sõimad! Et ma teda küll ise silmaga pole näha saanud, seda ma ometi tean, et ta on mis ütelda: esimene mees!

Hans. Mis — tule Jumal appi! — Pagana wäärt,

Mis/onu! Teie ei tunne teda ise weel silma otsast ja Miinast waestet pästrite, et peab tundmata wõeraga altari ette astuma? Onu, kas wõite tõeste niisugune metsaline olla? Mõtelge järele, mõtelge Sumala pärast järele, mis elu see on ja mis peiuke, keda oma lapsese soovite! Ma ei taha tagst enesest juurt rääkida, tööd ja ametit tuletage meele! Pääwa otja istub, homikust õhtuni, uduses, winguses toas, laste kari ajab pea uimaseks ja kõrwad huugama: ühel nina rämpune, tõisel silmad tilguwad, kolmandamal pea nagu heinakuhelas otjas, — targad kõik nagu lambad kui oina otja wahiwad! Abits ja katekismus silmi lahti ajades, aabits ja katekismus magama minnes ja — tuleb pühapästw kätte ehk katsestaeg, siis ikka ja jälle needsamad kuuwetand, kõrwetand mustad tähed, kelle siis ta tihti ise ei tea, kelle tulu ise ei tunne, aga keda siiski tõistele higitates peab õpetama, kes sest ka õiget kasu ega siis ega tulu ega magu ei maitse. Mis/onu — oodake, laske, ma räägin! Ütelge Sumala pärast ise: kelle auu ehk kasu leiate siis Gesslase meieaegsest kooliametist? Kus kaswab see tulu ja õnnistus, mis ametit soovitawaks ja kasukandjaks teeb? Kas teewad, kui mitte ei oleks sunnitus taga, meie koolmeistrid lusti ja sifemise rõõmuga tööd oma ameti põllul? Kas näewad magu oma koolipidamisest, kas magu oma majapidamisest? Eks meil ole meie enese külastkoolmeister iga pästw märgiks ees! Uus kooliplaan anti nullu kirikumbisast kätte: katekismus ja piiblitlugemised hõstminiks, katekismus ja testament õhtuks ja lõune wõib koolmeister näise lastega taari kuiwa soola leiwa kõrwa juua — küla lompatal KarjastMatstil on kaks rubla aastas enam palka! Mis/onu: Koolmeistriamet on koeraamet! Kas tunnete seda kuulust sõna: „Mis on, see on ja seniks kui ta seks jästab, mis ta on, seniks kestab ka tema õigus ja sellepärast oleks aina tühi töö, aja rattastid takka lükkama hakata,“ ja mis seda targasõnalist rumalust weel muud on. Minu igapästse aru järele ei taha need sõnad muud ütelda, kui ribad wahel jeda: „Olete teie nii rumalad alles, et ise paigast ei saa, siis oleme meie nii targad küllalt, teie eestwedajaks heitma, sest, ainame meie ohjud pihust, siis on kutsari amet

läinud!" Sellepärast, naabrisõnu, ei lange süüd mitte üks-
nes kirikumõijade peale, ta langeb ka waldade eneste peale,
— kes ei wäsi aijade wahel jääda, see teenib hobuse nime.
Mis mõtlewad meie wallawalitijused, et, nagu kõige mõist-
matamad tõlparulijed, nii tarwiliku tagi käest ärraannawad,
tõisi lasewad oma parema wara eest hoolt kanda ja tema
kasu käest ära koorida, — kui ometi wõidu peatkiwad
koolikasu kaswatama ja paremat koolipaitadega ühtlasi pare-
maid koolmeistrid muretsema, et need jälle targemat küla-
rahwaist ja külaametnikkusi koolis wõitkiwad kaswatada! Ma
ütlen tõisti korda: koolmeistriamet, nagu ta nüüd on, on
koeraamet! Ütelge, kas ma waletan!

Miku. Aga, Hans — kui Sind mõni kumleb — nad
nimetawad Sind „mässajaks“ sedamaid! Waata ometi ette,
mis Sa räägid!

Hans. Paraku! ei wõi palju tött rääkida ise oma isa-
maa piirstes, siis on sul Sundas märk warji otja ees!
Häda iga koolmeistrile, kellele minu Sõnu juhu sattuks!
Hopime oleks ta ametist lahti! Sa niisuguse õnnetuma sei-
juse sisse tahate Teie oma ilust, kammist last anda? Oma
ainust, Mikusõnu? Ei, naaber, seda ei wõiks Teie Su-
mala ees ärgwastata! Waadake jüma: seal õitsewad wäl-
jad ja puud haljendawad ja mets kohab, — seal on meie
kool, meie Gesti talunikude ametipaik, selle meie oma muru
peal maksab meie, ei kellegi wõera õigus! Olgu ta küll
raske rahaga tõiste käest tagasi ostetud, nüüd on ta jälle
minu kodupaik, kus mun käik ei maksa, kui õigus! Miku-
õnu, andke mulle Miina nassets! Ma tahan teda, toetades
ja hoides nagu silmatera, elust läbi juhutada: ka minu jüda
tufjub iga õige ja tõise mõtte ning teo poole, minagi ar-
mastan tött ja truust! Isa — andke meid kofku!

Miku (Siigutatud meele). Hans, Sa oled tubli poiss
— olgu Sull küll mõned imelikud mõtted — õige tubli poiss,
jah! Hm, mis ma pidin ütleva: woolas ja nagu ütelda
weji üle weeste rataste! Tühi teab, kuit Sa selle tött wäl-
jatõid!

Hans. Kui jüda sunnib, siis teelel terge töö! Andke
meid paari, naaber, kuulge meie palweid! Tahame Teid ja

elu aga kätte peal kanda ja lapse wiisil Teid teenida ja tänada! Kuid Miinat peate mulle abikaasaks andma, muidu ei maksa kõik elu ja ilu maailmas mulle mitte niipalju kui must küüne all!

Mitu. Jah, armas Hans, jeepp see on! Sealt ep lugu kõdi kardab, sealt ep jääsed sirisewad — kui ma aga ei oleks õnna Peetrile asja töötanud, siis ma suuremat ka ei ütletaks! Mõttele aga nüüd ise: luba on onupoja käes, tahaks jooks ma oma Miinat ometi ka jaotada ei wõi ja Saaremaa onupoeg tahab juba täna tema järele tulla! Mis seal heaks nõuaks?

Hans. Aga Mitukonu, heitke ometi armu meie õnnetumate peale! Kui Teil ristitiinimese weri rinpus tutsub, isa — ärge lihtate meid mitte ahastuse juhu! Ja kui Teie wägisi koolmeistri-aau otsite: meie peres on jõe paraku ka kooli-keppi kannetud, üks paraegune koolmeister Tõrwaangu Toomas, ole tõisest põlwest saadit minu täditädi — üsna lähedad sugulased! —

Mitu. Mis see ometi kõik aitab? Ei mõõmidagi. Saaremaa onupoeg tuleb täna juba: mis siis, kui mõrjsja enne kihlusid oleks pagan teab, kus!? Ei, Hans, ei! Jätke parem nõuu ja nuimine järele, ega ma ei wõi!

Hans. Jumal — andku Teile andeks — Teie murrate kõik — minu lootust mulda! Jumalaga! Kui Miina ennast jurnuks on nutnud — siis — siis mõtelge naabri Hansu peale! (Paremat rattära)

V.

Mitu (üksi).

Mitu. Hans, — ae! — Eks Sa kuule? — Waene mees! Wõib tšibe küll olla, jeda ma arwan. Nagu ma näen, ta näitab teda õige südamest armastawat ja wõib olla — Miina wõiks ehk õige rahulist elu elada tema kõrwas. — Aga see pagana luba, keda ma käest ära olen

andnud — see!p see on! Kes mind fihutas ennast nõnda kammitšasse andma? Võtku see ja tõine! Olen õige üks waene, mis ütelda, piinatud ja waewatud mees, — hoidku Jumal iga isa ilusate tütarde eest, siis on mõni naine ja waew maa peal temast kõrwale jäänud — nõnda ehk nõnda! Aga mis see kõik aitab: nõuu ma waele Hansule ometi ei leia, — kusagilt! Seda ma olen küll kohtudes kuulnud: suurt lootust Saaremaa onupojast koguni ei pea olema: ilu poolest silmanägu rõugeid täis nagu noor ernepõld; ja mis nüüd tema noorust ninetada: Miina võiks oma 18 aastat 3 korda tema elust väljalõigata. Kanade pärast, ja mis peab ütleva: tõsi on — jah, tõsi kõik, mis ta tulipea mulle koolmeistriametist kõneles — hea weel, et ükski kõrvalt ei kuulnud: tõde on mõnekimehele nagu kahe teraga mõel, lõikab nagu tuli! See!p see on! Kui ma kõik ära mõtlen — ei taha minna! — Waene Miina! Kui ma ometi selgeste teaksin, kas ta siis tõeste Hansust nii suurt lugu peab ja kas ta ennast surmiks peaks nutma, kui ta teda ei saa, nagu pois nimetas? Oli ometi nii ilus lootsus ja mõte, see koolmeistrimõte, ja olen seda nõuu mitu aega kaitsutanud nagu rinnalast, — aga, õigust ütelda: kas Miina õnn ja südamerahu ei peaks mulle enam rõõmu tegema, kui oma kiisuajamine? Mit! Mit! ütleme oma kes kes: oleksid peaaegu rumala tembu ära teinud ja pärast, kui laps kaewu läinud, oleksid kaant kaewu peale tahtnud teha! See!p see on! Saaremaa onupojal sinu enese aastad turja peal ja selle halli pea wanarauuguga peaks sinu priske laps elu lõpuni elama — Mit! Mit! — Õm! Tõsi küll, — aga kui nüüd onupoeg täna wast tuleb, mis siis? See!p see on! — Tühja! sellele tasun teekulu tagasi ja pistan mõne rublakese pihusse — sellega saame õigeks! Kas ma ei ole, nagu Tuut ütleb, ise oma sõna kõige esimene pere-mehe? — Nõnda jääb. Aga, peaaegu nüüd: kuidas saan ma kõige paremine teada, mis Miina Hansust arwab ja mis ta oma süda sees ütleb poisi kosjakäigu kohta? Kui ma küsiks? Tühhi, see ei aita! ometi midagi, ta võtab iga tõist enne, kuid aga mitte Saaremaa onupoega. Õm! — Pea, pea, see on tõsi — aga kas usuldan ette võtta? No, miks

ei, mis siis on? Eks ta ole hea nali, saan Miina mõtteid teada ja naerda veel pealegi. Seeß see on! Terwe üli-
fond ripub j^a weel kambriis, tuleb õige parajaks täna! Peetriswenna munder mulle küll ei sünni, seda kurnanud foolitarkus liig õhuseks; pean õnnist isa appi hüüdma, see oli, anna Sumal andeks! minust weel ümargusem. Tar-
kuse puudust ma ei karda ammugi: tuleb riiete haisuga ise-
enesest ninasse ja katsu, mis foolikatsja ehk kirikjand Miina on! Aga wõerast healt pean ma tegema, seeß see on, see on rassem tük^k muidu saab ta siiski warji aru, et rebane kanalaudas. Hm, katsume õnne! (Wõeral healel) „Tere, tere, siit kena külalaps“! Ei — see oli, nagu lombakal Karja-Matsil, kui oma Sultanit hüüab! Katsume weel! (Peenitšel healel) „Tere, tere, siit kena külalaps!“ Lähk!
Nõnda oli õigus! Mis ma weel tahan? Ruttu nüüd! Aga ma tahan teda piinata ja pigistada, et ta ei pea nii ruttu Saaremaa onupoega ärastunustama! Seda ma teen! Ääi nüüd enne, kui Saarema onupoeg ise weel siia jõuab, see rikuts kõit ära, seeß see on, — jah! (Kaob tuppä ära)

VI.

Hans (üksi).

Hans. Kas oli seesama paif siin? Seesama jah — seal mina seisin ja seal seisis tema, kui ta mulle ütles, et — — Mikusõnu! seda ma Sinule andeks ei wõi anda, ei nüüd ega elades! Kuhu on kõit m^a lootus ja usaldus jää-
nud? Süda nutab werd sees ja ma näeksin, et ma enne oja põhjas magaksin, kui et siin halja taewa all ümber-
jooksen, ja ei ole mull ometi head meelt elust ega lusti liikumisest! — Mis ma siis weel siin tühjas maailmas teen? Mis mulle maksab weel siin edasi elada? Ilma te-
mata ei hooli ma ometi rahast ega warast, ei rõõmyst ega rõhkusest, — mis magu mull siis sest elust weel wõib olla? Oh ma waene, õnnetu Hans! Süda walutab sees ja tuksub nagu wäsar ja nõuu ei kusagil — kusagil? Ole mees, Hans! Mis kasu sulle norrutaminegi toob? Ei wii

sind sammu kaugemale ja pealegi: weel ei seisja ka Miina Saaremaa onupojaga altari ees — weel mitte! Südaft jälle põue, Hans, ära käi longus nagu Püha-Süri, otsi lootust kirstust jälle wälja! Eks ja näe, kuidas taewas weel sinab ja maailm haljendab: seni kui weel küüne wäärt jõudu ja mõistust inimeses liigub, on ta esimese argpüks ehk wana naine, kui iga halli pilwe ja iga raskatamise eest metsa paneb! Ütle, mis sa siis ise wäärt oled, kui sulle iga õnn kergelt sülle peab langema, nagu taewast? Ma olen nagu mees temaga kõnelenud, selgeste ja tõsiselt: ei aitanud, — katsume nüüd, kaugele kavalus aitab! Urmas-tus ei hooli ometi ei käsust ega feelust, temal on iseene seadus sees, ja iga isa wõib oma last küll maenitseda ja juhatada, aga piinata mitte, niikaugele ei ulata kellegi wanema õigus (mõtelles). Seda ma teen! Tõeste, seda ma teen! Pole wanamees nii kiwiõwa, kui ta pealt näitab, ja kui hea nali appi tuleb — kes teab? Ta annab järele. Aga enne pean ma Miinaga kokkukääkima, siis läheb lugu seda kergemine. Pea, sealt ta tuleb! Seda ma ütlen ikka: kus taks süda^{ga} hoolega kokku hoipwad, tuline ime oleks, kui seal kõwer ja kortsus elu wiimati ei peaks märku pähä wõtma ja tasaseks minema! — Tere, Miina!

VII.

Miina. Hans.

Miina. No, Hans, kuidas on? Mis isa ütles? Kas rääkisite?

Hans. Rääkisime küll.

Miina. Ja mis ta ütles Sulle? Oh mull oli igaw oodata ja talitada! Irmal anna andeks, toas ei ole weel kedagi walmis^{jad} — mis ta ütles, Hans?

Hans. Ole wait, Miinakene, — isal on küll tõised mõtted, kui meil mõlemil, aga, nii tõeste kui ma siin seisan: Sind ma siiski ei jätfa, saagu mis saab!

Miina. Oh mis Sa mind waewad, Hans, räägi, mis

ta Sulle ütles! Kas feelis selge sanaga, et „ei“? Wist ta wihastas Sinu kosjatulikust, ta oli j^h ennegi pahane!

Hans. Ei, Miinakene, ei, seda ta mitte ei teinud, t^hall näitas ennem hea meel olemat minu küsimisest, nimetas ka, et t^hall kes^hab kui hale meel meitest olla, aga j^hana tuleks pidada ja tema ei wõida sellepärast parata, ja — kahju küll!

Miina. Kuida? Sa arwad, et ta omast j^hanast kahjustes?

Hans. Seda ta tõeste tegi, t^hall oli waewa, j^hona juure jääda.

Miina. Hans, ole rõõmus, siis /pole weel wiimne laul lauletud! Ei, ei, nõnda ta ei räägi, kui t^hall tõsi taga on, siis ta k^haritab wopis tõisiti! Oh kui aga t^hang, t^hana weel nurjatu onupoeg tulemata jääks, ehk läh^haks meil lugu rutem toime, kui arwame! Mis sinna nüüd parata, Hans? Minu waeke pea on nagu uimane ja segane otsas kurwastamisest, ei seleta seda ega tõist!

Hans. No kae, Miinakene, sellepärast olen ma ijekes- kes omale nõnu wäljamõelnud, ja kui meil aga natukegi aega jääb teda järjele ajada, kes teab, siis langeb wõit ometi meie poole, Seda Sa näed!

Miina. Mis nõn see on siis, Hans?

Hans. Sinu pagana Saaremaa Kooli-Madist — wiigu teda tont, kus —! ei tunne j^h isa ka muidu kui kirjast ja annaks Sind iga ühele, kes onupoja nimel Sind tahtma tuleks; aga niikaugale ei m^hksa meile odada, oleks ka wäga kahtlane lugu. Sellepärast, Miinakene, tahan ma meie õn- nele natuke appi tulla, et ta õige tee pealt kõrwale ei eksi. Waata, kanapoeg, külakoolmeister Priid^h on kõige oma üm- marguse punase näo ja pitka kooli^hiku kõrwas naljakas me- hke, see paneb mulle omad h^hilbud ümber, siis ma tulen tulewase kooliwäi asemel ja näol isa juure, ja küll ma ta- han nii lombakalt ja edewalt Saaremaa onupoega teha, et ta rõõmus peab olema, kui omast k^huiwetand^h koolik^härbsest

lahti ja naabri Hansu jälle väimeheks saab. Mis Sa jest armad, Miina?

Miina. Hans, Hans, see on pettus?

Hans. Mõtle, filmatera, et muidu terwet eluõnne meie käest ärapetetafsje, ja et meil tui tasaduse kõrwa ka ussi kawalust tarwis läheb!

Miina. Ta tunneb Sind ära, küll Sa näed!

Hans. Midagi ta ei tunne! Ära Sa kard, küll ma selle eest hoolt kannan! Suured kortsud teen ma otja ette ja ajan kaapkübara sügawaste filmi: tulgu mi oma ema mind tunnistama, kas saab minust aru!

Miina. Aga, Hans, lugu ei näita ometi loopis õige minu meelest —

Hans. Ah, Sull on ehk kergem, Saaremaa onupojaga altari ette minna?

Miina. Sumal hoidku, ei — ei! Tee mis Sa ise arwad, Hans, tee peale! Mina olen kõigega rahul! Aga waata ette, Hans, waata ifka viete ette!

Hans. Sellepoolest ärgu olgu Sull muret! Usu, Miinakene, meie kase õnn on küll jeda wäärt, et tema eest natuke higistamist eneste peale wõtame. Ja meie ei tee jeda jk kellegi ülekohutuse nõuu pärast, waid ise enese õnnetuse keelmiseks. Aga nüüd, pai laps, pean ma minema, ennast riidesje panema — küll Sa näed, mis tubli koolmeister minust peab saama, et Sa ise kõik maailma tarkust minu kaapkübara alt pead kartma hakkama. Sumalaga seniks! Ja ära joose liig kaugele ära, kui Sa uut Saaremaa onupoega näed tulewat, ega ta ei hammusta.

Miina. Rahju, et ma milgi wiisil Sind ei wõi ise awitada! Kui Sa aga õige ettewaatad!

Hans. Ole julge, laps, — mis suurt pattu siis meie mõlemad oleme teinud, et Sumal meid nii loopis maha peaks jätma? Mina jeda ei usu. Aga nüüd ma ruttan, muidu jääb hiljaks. Head päewa! (Kaob paremale poole lauldes ära)

VIII.

Mitna (üksi).

Mitna. Sumal andku, et ta tõtt räägib! Helde Sumal ise kaitsegu tema nõuu! Kuida rääkis õpetaja eile kirjikus: Kellegi ~~huljekarw~~ ei lange meie peast ilma tema tahtmata! ~~Si~~ ta siis ka ~~kale~~ inimese südant ilma hädata tõine tõise küljest lahti ei kisu! Kuida tema isa käsi meid, õnnetusest ja hädaft läbi, ifka kõige paremat teed talutab rõõmu ja õnne hallikale, nõnda ta ka teab, et mina Hansuta mitte elada ei võiks ja et mõ tulewane elu siis oleks nagu lillal, keda lapse wallatu käsi elawa warre pealt mahamurdis ja pärast weel mulla sisse pistab: ei seal oleks õitset ega haliendust enam külhes, sureks ja närtsiks kuuma päewa kätte kühkese ajaga ära. Ta on helde ja armuline, keda ta mitte ei taha, ta saab meie mõlemat kahtlust ja ahastust lõpetama, et meie süda hõistates tema teed peab kiitma ja tänama! — Kust mulle see kindel lootus ja rõõm nii korraga on pöue tulnud? Sumal, kes teda saatnud, saab teda ka täitma.

Päewa ära iial laida re.

1. Päewa ära iial laida
Enne pääwalooj~~akut~~
Tõiselt sõn~~wad~~ koidutiired,
Tõiselt heitwad ehale.
Kangema kui külma kannul
Sedg' sojem suwele —
Päewa ära iial laida
Enne pääwalooj~~akut~~!

2. Muldameil' ja muret loodud
Sugulasiks surman~~e~~:
Keda üks maailma toonud,
Tõiselt' armas alate.
Mustema kui myremullal
Nägin õisi omete —
Päewa ära re.

3. „Ammu Gesti õitseajad
„Dtsas,“ ütleb osaw suu;
„Talwe taewal waritsemas,
„Paljas paistab Gesti puu!“
Wõerast waipa warjaks wõtta
Kuinud ländu käs~~tatse~~ —
Päewa ära re.

4. Waewalt waga Wanamuse
Kullakannel soiku jäi,
Kui ka wastaliste wägi
Hõisatelles kassa loi:
„Langenud, waat', waga laulid
„Taguse unesje! —“
Päewa ära re.

3. Sellepärast muremõtet
Põnest puista, armas hing:
Tõiselt libekeeled lendwad, —
Tõiselt astub aja hing!
Digu sõda ehitales,
Tulepikku teenime —
Päikse ära re.

IX.

Miina. **Miku** (koolmeistri riides uuesti wäljaegedes).

Miku (Tasakõrre). Seal ta seisab. Nüüd ei ole enam aega wahtida, õnneks ise toob teda mulle põigiti wasta! Katsume nüüd ainetit ja waatame, paljaks meile isaijade tarkusest pähä finni jäänud. Aga on ta tont kübar mulle ka palaw peas, siiski — maha ma teda ei wõi wõtta, nagu tuleks wäga wälja. Deh! — Kui ta mind aga ei tunne? Ei usu. (Kõhatab). Tere, tere ka, siit fena külalaps! (iseenees) See läks forda.

Miina (kohkudes isepaita). Sumal tule appi — see on wist Saaremaa päris onupoeg! Oh, Sumal, Sumal, kus nüüd kõik meie ilusad unenäod!

Miku. Mina olen, hm, hm, kaunis neiukene, mina ise, hm, olen wõeras siin külas — jõuan paraegu Saaremaa teelt siia, hm, kus, hm, kus mull kooliamet kätte usutud, päriks usutud, päriks jah, hm! Otsin oma tulewase aiataadi, hm, hm, rentniku Muru Miku talu, Muru Miku — talu — hm, hm!

Miina. (ahastades iseenees) Tema jah, tema ise, Saaremaa onupoeg! Oh sina kallis taewake, mis nüüd?

Miku. Sa ühel hoobil otsin ka oma kallikest, kullakest, hm, tema tüdart — tema ainust tüdart, hm, hm, Muru Miinat, jah, hm, hm, Muru Miinat, tema ainust tüdart, hm!

Miina. Mis ma nüüd teen, oh Sumal, oh Sumal! Kõik nõu otsas, kõik lootus tühjas! Oh mis kure juhatus teda ka parajalt nüüd, just nüüd teda risti tee peale ette

pidi tooma! Nüüd on Hansu nõu nurjas, ja kui ta tuleb, ja isa asjast aru saab, siis — ma ei taha mõteldagi!

Mifu (Tasakese). Rae, kudas ta hädas on: ja jah, lugu lähem forda. Ma ütlesin küll: tarkuse puudust ma ei karda, tuleb riiete haisuga iseenejest pähä. Aga ta silmad näitawad niisked peas, — see/p see on — jüda ei taha peaaegu kunda, pettust edasi ajada. Hm — ära ole rumal, Mif! Kes teab mis tarbeks weel mõnus wõib olla, riide saad weel ifka aegjaste küllalt seljast maha! Ma ei teadmudki, et see ni kerge lugu on, koolmeister olla, see tuleb sest isaisade tarkuse waimust, mis mulle weel sisse on jäänud. Aga see pagana kübar peas, seda ma wirutaks, kus — — see/p see on! (Suure healega) No neiuks ehk noorik, mis Sa oled, hm, kas ei wõi mulle juhutada, kust ma wõiksin kena mõrsjakese ja äiataadi kätte saada — mina ise, hm, jah?!

Miina (iseeneses). Olgu siis! Ma arutan sulle kõik selgeste ette: see on m^õ ainus ja wiimane lootus weel! Ega ta nii pöörane wõi olla, mind n^äh^äks tahta, kui kuuleb, et ma juba omast meelest tõise päralt olen!

Mifu (isepaita). Mis ta seal peaks jostistama ja postistama?

Miina (suure healega). Saaremaa koolmeister, olge heaks, laske, ma räägin Teile kõik ära, kuidas lugu on! Raege, mina — mina — ise olen mõrsja, kelle pärast Teid siia lastud tulla, minu isa on Muru Mifu, sellesama talu rentnik. Aga — aga, kaege, Saaremaa onupoeg, sellepärast ma Teid ometi mitte karwa wäärt armastada ei jõua, mitte karwa wäärt, Saaremaa onupoeg! Üks tõine mees on juba mulle kosjas käinud, seda ma armastan ja teda ma ei wõiks iialgi meelest ärgumustada, ei elades, onupoeg, wõtku ma Teid ehk wõtmata. Ja teda ajate häda ja wiletjuse sisse, kui mind wägisi wõtta tahate, aga sest pole Teil enesel mitte m^ärgifest kasu, minu meelest jääte seda halvemaks, mina ei armasta Teid, ma armastan teda. Ja seda tahtsin ma Teile ütelda, onupoeg, ja ka, et isa mind wõib sundida, et ma „jah“ ütlen! aga sest tuleb mulle õnnetust ja Teile ka, küll Te näete! Mis see aitab:

isa sõna pean ma kuulma ja õpetaja on mulle jõe seletanud, et isa ja ema peab auustatama ja ta on ka muidu nii hea minu wasta ja on mind kaswatanud ja kannab minu eest muret, et hopmanni tütrele mitte paremat päiwi ei ole, ja mõõda ei kannu mitte wägisi tema wasta panna, — ta on jõe mõõda isa; aga küll ise näete: kõik mõõda elu lähäb huffa selle kallal ja Teie, Saaremaa onupoeg, Teie olete siis minu surma süüdlane!

Miku (ärghinustades, wanal healel). Seepe see on! Ei, mõõda armas, pai, sõnakuulelik laps — (meeletuletades) wait, Miku, rumal, peaaegu oleksid ärghinustanud, et sa koolmeister oled! Hm, hm!

Miina (iseeneses). Mis see oli? Keda ma kuulsin — kas see ei olnud isa heal? Tule Jumaluke — ma usun, see ei ole õige asi! Kas ta peaks —? Tõsi, tõsi! Kust ta on siis —? Need on jõe — kuub, kübar, west — need on jõe tükk tükkil wanajä rüüdes kapiist!! Isa on ennast, isa ise, Saaremaa onupojaks muutnud! Ja jah, aja aga kübar silmi, ei Sa mind enam ei peta, taadife! Mis ta küll sellega peaks otsima? Pea, pea, nüüd ma enam ei karda, nüüd mitte! Oleme wait ja kuulatame.

X.

Endised. Hans (tuleb, koolmeistri rüüdes, tõiselt poolt).

Miku (iseeneses). Kes sealt tuleb? Kallis aeg — kas see ei ole — anna püha Jeesuke minu patud andeks — kas see ei ole siis minu kuub ja minu kübar ja wöö ja püksid? (oma rüüdeid käega katsudes) ma olen jõe omegi Muru Miku, kes Saaremaa koolmeistert män — (ehmatahes) Kallis taewa taadife: seepe see on! Oh ja taewane helendus, tule nüüd ^{mulle} ~~minu~~ waesekpatusele appi! See ei ole kesti muu, kui tema, Saaremaa onupoeg ise! Waata, Miku, see tuleb sest edewusest, et sa wanal eal weel lapse tempu hakkad ajama, ja et sa ei mõistnud warsti teha, mis nüüd hiljaks jääb ja ennast Miinale ilmutada! Kas ei ole jõe õn-

nis ema ikka ütelnud: Mifu, kes kurja waimu kutsus, seda ta kagistab! Nüüd on ta mõ kallal, seeß see on!

Hans (iseeneses). Tuhat ja tuline — seal on juba õige onupoeg ees ootamas! Väle hiljaks jäänud! No nüüd ja wõib rotianku pugeb, Hans, seal on sull lähedam ruum, kui siin!

Miina (iseeneses). Kes uus külaline siis sealt tuleb? Heldekene! Kui minu patused filmad ei waleta, siis/pole see ükski muu, kui Hans nurjatu ise! Ahah! Kae, kardab tõist! Suru aga kübaß filmi: nüüd olete kaks parast kofku saanud ja mõlemad lõksus! Tänu Sumalale!

Mifu (iseeneses). Mis ma nüüd teen? Kui ma ometi õnega juba siit läinud oleks! Aga kuhu ma poen? Seeß see on!

Hans (iseeneses). Mis ma nüüd teen? Olets ma ometi jäänud kus tont teab! Kui nüüd wana Mifu tuleb ja mind wäljajätunneb? Pagan wõtku!

Miina (iseeneses). Kae, kae, kuida tõinewõist tunnistawad: süda mõlemile saapa sääride langenud. Ei usalda lähemale tulla, — igauks arwab ennast üksi walekoolmeistris. Ja jah, pilgutage aga minu poole filmi: mina ei näe ega kuule! Ratfuge ise õigeks saada!

Hans (iseeneses). Terwist peab ometi pattuma: seda wist tehakse Saaremaal ka! (Rõhataes argjelt) Tere ka, armas külarahwas!

Mifu (iseeneses). Terwise peab ikka wastawõtma: seda wist tehakse Saaremaal ka! (Rõhataes, argjelt, Miinaga koos) Tere Sumalme!

Miina (iseeneses). So, esimene laul on lauletud, nüüd tuleb jutlus.

Mifu (iseeneses). Ei aita, ma pean Miinat appi kutsuma! (Poole healega) Miina, pai laps —

Miina. Mis se tahtsite?

Hans (tõiselt poolt, niisama). Ei mõb midagi, ma pean Miinale teada andma (Poole healega). Kallis filmatera —

Miina. Mis külaline räägib?

Mitu (Niisamati). Miina, eks Sa näe, et mina olen?

Hans (Niisamati). Miina, eks, Sa näe, et mina olen?

Miina (Nagu arusaamata iseeneses). Sa jah, teie olete!
 Oodake aga, ma tahan nüüd teid pigistada, õige mõlemaid, et teie Mardipäeva tempu nii ruttu ära ei pea unustama! Seda ma näen: isa meel annab järele, muidu ta seda mängutükki poleks kätte võtnud; tänu Sumalale, nüüd võib süda jälle mureta olla! Aga oodake, teie kaks mõlemad! (Suires healega) Kuula: kas see ei olnud isa heal, kes toast hüüdis? Palun andeks, et külalisi üksi jätan, toast hüüti (Arghimmes). Wõtke teie nüüd oma wahel aega, et naerutükki minu kaela ei jae! Kus wanataat ja Saaremaa onupoeg juttu ajavad, sinna pean ma õnne! Peetrisõnu ka veel läkitama, et kolm kuningast koos on! Kannatage aga!

XI.

Mitu. Hans.

Mitu (iseeneses). So, so, „isa hüüdis?“ Isa istub siin, rõõmus nagu kala kuiwa liiva peal! Tema kaval peastab ennast lõksust wälja, aga mina jään puuri!

Hans (iseeneses). So! Süüd ta paneb pagema ja mina istun siin kurja maailma ja Saaremaa onupoja jaoks ja higistan häda käe! Tulge nüüd, taewa inglisesed, appi, muidu ma ei pease! (Rõnnivad mõlemad hädas mööda ruumi ühest nurgast teise).

Hans (iseeneses). No kas Sa ei mõista ka midagi ütelda, Hans? Muidu sull suu küllalt põigiti nina all? Kuhu Sp targad sõnad nüüd kõik on pugenu? Mis Saaremaa onupoeg siis sinust peab mõtlema, ae?

Mitu (iseeneses). Seda ma mitte ei oleks arwanud, et see foolmeistri seisus nii raske pidi olema! Sa kübar, kärwand, piinab ka pead: oh ja waene, õnnetu Mitu, mis hädasse ja nüüd oled sattunud!

Hans (iseeneses). Haffa peale, Hans! Mis ta julle siis mõib teha? Oled j' ka kihelkonnakooli läbitäinud: ära ta sind ka ei jöö! (Suure healega) Hm, — hm —

Miku (iseeneses). Ta waatab nii imelikult minu otja — kübar lähk' ikka palawamaks peas — ei tea, mis ta minust tahab? (Niijama) Hm, —hm!

Hans (suure healega). Külaline näitab —

Miku (suure healega). Wõeras on wist —

Hans. Kellegi koolmeister?

Miku. Mõni koolipidaja?

Hans. Wõnda ta näitab, olge terve küsimast!

Miku. Wõiks küll olla, tõist terwist Teile!

Hans (isekaita). Nüüd ma enam ei tea! Nägu hall nii tark peas, et mull nagu kummu wesi üle ihu käib! Tule, hea õnn, ise appi!

Miku. (isekaita) Kui targalt ta küsib — mull lööb üsna südame wärisema! Ja naabris Hans ütles weel, et meie külakoolmeistrid targemad pidada olema! Kui ta aga ise nüüd minu asemel seisaks, siis ta näeks!

Hans. (suure healega) Siis oleme j' ametiwennad? (isekaita) Paraku!

Miku (niijama). Ametiwenad oleme! (isekaita) Awita Jumal aga ametist lahti!

Hans (suure healega) Üks amet, raske amet! Wist tulite ise asja pärast siia?

Miku (isekaita). „Üks amet?“ Mis? Kas ta juba aru saanud, kes ma olen? (suure healega) Tulen ja lähk'n: Possoll tulnud ja Possoll jälle edasi! (isekaita) Ehk see awitab natuke!

Hans (iseeneses). Püha Paulus! Suba kõneseb Weneseelt: ei ma nüüd jõua juure jääda! (suure healega) Tee mõis küll õige pitt ja igaw olla?

Miku (suure healega). Lähk' forda! Minu kofta ütelda: Üle mulgu karata, siis kodu kael!

Hans. Üle mulgu karjata! (isekaita) Waene Hans, kui jellel Saaremaa juba „üle mulgu“ seisab, mis siis sinust peab saama? (suure healega) Kaugel ta Saaremaa siis siit mõib olla?

Miku (isepaika). Nüüd ta hakkab mind loopis katsumq! Kus nüüd sa isaisade tarkus riietehaisust jääd? Eks sa wõi nüüd wälja appi tulla! (Suure healega) Kui — kui laugel Saaremaa? Seda j^ä peate ise paremine teadma! (isepaika.) Kui Jumal mind selle korra weel peastab, siis ma ka elades enam ei taha koolmeistert teha!

Hans. Hm, hm! (isepaika) Paremine? Millal heinu ja linu tehakse, seda ma küll tean, aga Saaremaa teed pole ma iial mõetnud.

Miku (suure healega). Minu teada on a^metiwend j^ä Saaremaa poolt siia tulnud?

Hans. Saaremaa poolt? Ei, minu teada on j^ä a metiwend ise Saaremaa poolt tulija? (isepaika) Nüüd ma annan aga pea jalgele walu, enne kui Saamara tee ka weel kätte tuleb!

Miku (isepaika). Kui ma nüüd pea pagema ei pane, siis ta küsib weel k^õik wiis peatükki peale kauba läbi!

Hans (suure healega). No kus siis — kus siis tellitud onupoeg nüüd öiete on?

Miku. No eks Te ise ole siis?

Hans. Kas Teie siis ei ole?

Miku. Jumal hoidku!

Hans. Pagana wört! Kes meitest kahest siis nüüd tõfine Saaremaa onupoeg on?

XII.

Endised. **Miina** (koolmeistri riides, on uksest wäljapugenud ja astub mõlemale wahele).

Miina. Mina^{del} see olen! (täib suuril sammust ühest tõise)

Miku (isepaika). Weel üks kolmas! Jumala ristike jäägu meie mõistuse juure, nüüd on walge wäljas!

Hans (isepaika). So! No jah, sedas^{del} läks meile weel tarwis! (oma pead katsudes) J^ä m^ä pea ikka weel otsas seisab?

Miku (isepaika). Sellel näitab j^ä nina õige peas seiswat! See^{del} see on!

Hans (isepaika). See ajab j^h sammud õige sirgeteks all!
Baata poisji!

Miku (isepaika). Nüüd pannakse wist katsepill tõist korda hüüdma! No wana Muru Miku hiippa peale, seda ja ka ei arwanud wana ea sees weel läbistawat! Kes kannatab, see kaua elab!

Hans (isepaika). Parema tahaksin ma täna kirju Karja-Krantji asemel õues wahtida, kui sinist kuube selgas konda — Oh kui ma selle korra hingega weel peasetan!

Miina (seistes). Tere, auusad ainetiwennad! Palun teid: olge head, wõtke täna siin minu tulewase äiataadi talus lõunat: sest see on kaunis, lõbus ja hea, kui meie ei unusta oma-sugusid ära õnne ja rõõmu ajal ja see on armas Issanda meelest, kui meie oma leiba murrame näljatsetele! Sest „sina pead oma ligimist aitama ja temale head tegema iga ihu häda sees,“ ütleb wiies käsi!

Miku ja Hans. See on see õige onupoeg!

Miku. Teie tulete wist —

Hans. Wist Teie tulete —

Miina. Saaremaalt, jah, otsekõhe Saaremaalt! Rent-nit Muru Miku on minu onupoeg! Tahan tema tustpead tüdart ärastoida, keda ta wana narrilane mulle nappets on lubanud!

Hans. Dho! Suu tõisel peas, nagu kolmewakasel kottil! Kuulge, kallid ainetiwend, kui Te paremine keelt ei mõista walwata, siis peate näha saama, et ainetiwennal ka rufikas otsas on! Ja niisugune harimata laisuu tahab Miinat koida? Häbi üle pea! Uih!

Miku. See on õige, armas koolmeister, see on õige! Andke t^halk s^hanu, neid läh^hab t^halk tarwis! Auusat äiataati nõnda sõimata! Rae, õige mees!

Miina. Aga, armas ainetiwend —

Hans. Pidage suud! Mina Teie ainetiwend ei ole!

Miku. Paras, paras!

Miina. Ma maenitsen Teid, ainetiwend, et mind rahul jätate!

Miku. Wai narrilaseks nimetab ta isaj! Niisugune koolipois!

Hans. Kõige auusamat meest külas, narrilaseks! Ja tema tütar tustpeaks! Dot', oot', seda tahan ma Teile meesles pidada!

Miina. Pea, pea, kui koolmeistrid külas kärwu pidi kottu lähjavad, see saab armsaks eeskujuks olema kõigile lastele ja wanadele! „Kui armas ja lõbus see on,“ ütleb kiri, „kui teie kui wennaõed elate tõine tõisega“ ja „pidage rahu iga ühe wasta!“ — Armas ametiwend, seda pidage meesles!

Miku. Ma usun, ta pillab weel pealegi!

Hans. Kas kuullete: meie ei ole Teile ametiwennad! Ja nüüd katsume, et minema saate, muidu —

Miina. Kallis ametiwend: mina olen siin oma parajal paigal, minust küll minejat ei saa! aga seda head tahan ma Teile teha, et kübara peast wõtan: ehk teete siis minu heaks sedasama — (wõtab kübara peast).

Miku ja Hans (ühest juust) **Miina!**

Miku (wisatab kübara peast). Tänu Sumalale!

Hans (Miina käest kinni wõttes). Sina ülemeelne laps! Mõnda mind piinata! Ja — tule Sumal appi, kas see ei ole — ?

Miku. Muru Miku ise, tema jah! Aga — kes meie siis viete oleme? Heal tahab nagu tuttav olla — ? See koolmeister elab nagu ka „üle mulgu!“

Miina (tafka poisi kübara peast wõttes). Hans, sest saab! Kas Sa ei näe, kuidas isa juu ja filmad naeratawad? Armas taat! —

Hans. Armas taat —

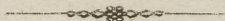
Miku. Minugi pärast siis! Sa oled tubli, õiglane pois, Hans: sellest ühest ja suuremast ametist ei ulata ometi ükski minu üle! Sumal andku Teile palju õnne elada, lapsed! Ja kuulge, seda pange tähele, seda olete ka täna näinud: iga ameti peale lähjw osawust tarwis ja kes on ratsapaks õppinud, jätku ringad tegemata: lähjwad nurja ometi! Seej see on. Ja tarkus ei tule mitte riidehaisust ega päri põlwest põlwe, seda m/e ka nüüd teame, Hans ja mina; sest ei awitanud mind ega teda Saaremaa koolmeistri kibeda katse alt wälja, et meil kuub sel-

gas ja kübar peas oli, hm, hm — ja sellepärast ei taha
ma Teid mitte sundida, lapsed; aga et ^{ma} oma ^{enda} pi-
dada ja õnna wenna kinnitust ja palwet täita, siis lööme
kätt, lapsed: esimene poeg, keda Jumal annab, kui ta ise
wasta ei pane, siis jagu temast —

Mõlemad (ühel teisel) Koolmeister!

Mina. Druupoeg ei ise tulnud,
Eiaks rääki weel tema tee;
Gestiwend, et anna andeks,
Kui ta nimel tulime!
Ent, kui arwad: „Sekssti korraks!
„Küllap, wäetid, wäsite“ —

Kõik. Päewa ärgi ila laida
Enne päewa lõppu!

! + 1000